

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 23

Ocak 2016

Editörler: Elif Emir Öksüz, Deniz Aydemir Döke.

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Pınar Yavuz.

Web Sorumlusu: Burak Sarı.

Ses Teknik Destek: Engin Albayrak.

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği.

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Editörden	3
Noel İbretus'tan Yılbaşı Kaktüsü	4
Üç Kişi Yan Yana Film İzlemek İsterse?	6
Baston Şablonu	9
Hey Gidi Günler.....	11
Çeşit Çeşit Engelli Var	16
Evinin Tek Kapısı Olduğuna Emin misin?	18
Herkes Potansiyel Engelli Adayıysa Seçmen Kim? Bir Söylem Anomalisi	21
Körlere Ellemek de Ellenmek de Serbest	25

Editörden

Merhaba değerli okuyucularımız,

Yeni yılda da yine sizlerle. İlke Çeperli'nin yeni yıl yazısıyla bu sayımızı açalım, biraz neşelenelim. Ardından Pınar Yavuz'a kulak verelim. Bakalım ilkokul öğrencileri engellilikle ilgili eğitimlere nasıl tepki veriyorlar. Konu çocuklardan açılmışken, Eylem Yurtsever'in bastonunu at yapıp çocuklarla atçılık oynadığı günlere gitmeye ne dersiniz? Fındık kurdumuz, bir tanecik Eylemimiz bir operasyon geçirdi bu ay. Ona hem geçmiş olsun diyoruz hem de hasta yatağında bile yazısıyla bizimle olduğu için ailecek teşekkür ediyoruz. Sesli betimleme yazılarına alışık olduğunuz Gülcan Altun, bu ay bambaşka bir yazıyla sizlerle. Çift engelliliği, umudu, şaşkınlığı, paniği ve olgunluğu, yani Gülcan Altun'un hayatını okuyacaksınız bu ay. Herkesin bir hikâyesi var, kimse birbiriyle aynı değil, ikizler bile. Neden engelliler birbirinin aynısı olsun ki? Elif Emir Öksüz "engelliler" sözcüğü ile kimliksizleştirilen on iki milyondan fazla insan için yazdı, "Çeşit Çeşit Engelli Var". Engellilerin birbirinin aynısı olduğunu düşünen toplumun, başka bir hatalı düşüncesi de engellilerin çok şey kaçırdığı. Gerçekten öyle mi dersiniz? Bütün doğal güzellikleri kaçırıyor mu şu körler? Cevabı konuk yazarımız Levent Açlan'da. Hazır toplumun hatalı düşüncelerinden konu açılmışken bir de Engin Yılmaz'a kulak verelim. Kim bu engelli adayları olan sağlamlar? Son yazımız da Deniz Aydemir Döke'den; engelliliğin getirdiği taciz etme ve edilme serbestisi üzerine bir eleştiri. Yeni yıl hediyesi olarak sizlere Excel formatında hazırlanmış bir takvim hediye ediyoruz. Güle güle kullanın ve iyi okumalar

Noel İbretus'tan Yılbaşı Kaktüsü

Mihri İlke Çeperli

homoibretus@gmail.com

Hoh hoh ho-mo ibretus!

2015'in son şakaları bunlar, yetişen alıyor!

Şaka bir yana, Engelli Noel Baba Seçme Sınavı (ENBSS)'yi tam puanla kazanınca ilk tercihim olan İstanbul Beylikdüzü bölgesine maskülen noel anne olarak atandım. Bu gün bütün evlere kısır ve patates salatası dağıtacağım. Tabii eğer bizim Noel İşleri Genel Müdürü çıkıp da "Sen engellisin, yorma kendini, sen evde otur biz sana maaşını yollarız." demezse...

Sınav sonuçlarını beklerken de boş durmadım azizim. Vatandaşa sordum, 2016'da engellilerden ne bekliyorlarmış, öğrendim. Birkaç tanesini sizinle paylaşayım.

"Engelli falan bilmem de şu ellerinde zoppa taşıyan amalar o zoppaları dikkatli tutsunlar. Yağmur yağış neyin oluyor, pantolonumuza vuruyorlar, pisleniyor." – Ali Ekizlice

"Ben çoluklu çocuklu öğretmenim. İnsanların iyiliğini isteyen kültürlü biriyim. Ne olmuş sormadan koluna yapıştıysam? Bana sanki kötü niyetliymişim gibi ters cevap vermesi ne ayp! İsterse söylemiş, ben söylemeye zahmet edip yorulmasın diye onun zihnini okudum. Ayp valla!" – Nurten Özbilgili

"Engellilerden talebim yok da engelli görünce çok duygulanıyorum, içim eziliyor, ağlıyorum. 10'lu peçeteler çok pahalı, 100'lü peçete paketi çantama sığmıyor. Şu peçete fiyatları biraz düşse?" – Aysun Yüzügüzel

"Bir engelliden para almak dinen günah ve ahlaka aykırı olduğu halde zorla para ödemeye çalışan müşteriler oluyor. Engelli dernekleri engellilere edep ve ahlakı öğretmeli kardeşim." – Mustafa Karcioğlu

Yeter bu kadar. İsterseniz biraz da 2015 İbret Gündemi 'ne bakalım.

Gasteler bizi söyler, telozonlar bizi gösterir.

*Geçtiğimiz hafta ülke gündemine oturan işkenceci üvey anne ve oklavalı dayığı, bastonlu körlerin anne olamayacağı yönündeki doktora tezlerini destekleyici bir unsur oldu. Bu tezlerin argümanlarına göre evin içinde baston kullanan görme engelli anne çocuğuna bastonla çarpmak suretiyle onu hunharca dövecek ve onu travmatize edecek.

*Gezegenler arası seyahati mümkün kılan 2015 teknolojisiyle ilk yerli ibret alıcımız ibReceiver'ı ürettik. İbReceiver ile sıkışık bir metrobüse bir ibretlik bindiğinde alarm vererek ibret alacakları uyarıyor ve ilk yer veren olmak suretiyle sevap kazanma ve diğer yolcuların takdirini toplama olanağı sağlıyor. Ayrıca ibReceiver'ın mobil uygulaması ibreTouch ile 50 km uzaktaki ibretliklerin iletişim bilgilerine ulaşılabilir, dilek kutusu bölümünde yer alan yardım taleplerini karşılayan ibret alıcıların banka hesabına chip para gönderiliyor.

*NASA'nın 2015 Aralık verilerine göre iki engelli üreme isteğini gerçekleştirebiliyor. Televizyonların ajitatif haber kaynaklarını kurutacak bu önemli gözlem bilim tarihi açısından önemli bir adım. Hatta prezervatif devi Durex, Braille alfabeli ve işitme cihazlı prezervatif imalatına başladı.

*Engellilerin Beceremeyeceği İşler listesine konsomatrislik ve su altı kaynakçılığı da eklendi. Yeni düzenlemeyle birlikte listede 93712 iş kolu bulunuyor.

Sakat Haber Ajansı (SAHA) iyi yıllar diler :)

Yaza yaza akşamı getirdim. Yazıyı toparlayayım da Noel turuma çıkayım ibrettaşlarım. Eğer sizin eve uğrayamazsam bilin ki sizin ordaki kılavuz çizgilerin ortasına yılbaşı ağacı dikmişlerdir.

Hepinize kahkaha dolu bir yıl dilerim. Yeni yılda yine birbirinden iğneli yazılarla sizlerle olacağım.

Üç Kişi Yan Yana Film İzlemek İsterse?

Pınar Yavuz

pinyav@gmail.com

Bir 3 Aralık Dünya Engelliler günü daha geride kaldı. Ben de okulda engellilikle ilgili yapacağım seminerleri özellikle Aralık ayında veya Mayıs ayındaki engelliler haftasında yapıyorum. Hem konu ile ilgili medyada çok fazla haber yayınlandığı ve insanların dikkati bu konuya yöneldiği için, hem de yanlış bir dille hazırlanan haberlerin yanında doğru örnekleri sunabilme fırsatını verdiği için.

Bu sene semineri 3. sınıf öğrencilerimize verdim. Mevcudu 35-40 arası değişen toplam beş sınıfımızın her birine ayrı ayrı girerek birer saat bu konu ile ilgili bilgi paylaşımında bulundum ve öğrencileri dinleme ve bu yazıda da sizlerle paylaşacağım sorularını duyma şansı elde ettim. Bu konuda bir çalışma yapmayı planlayan kişiler için yardımcı olabilir düşüncesiyle kendi deneyimlerimi paylaşmak istedim.

Sunumu sırasıyla fiziksel engellilik, görme engellilik ve işitme engellilik olarak üç ana başlık altında topladım. Her bir engel türüne geçmeden önce o engel türünün uluslararası işaretini göstererek bunun ne anlama geldiğini sordum. Fiziksel engelliliği ifade eden tekerlekli sandalyede oturan kişi resmini, çocuklar dışarıda çok fazla gördükleri için rahatlıkla yanıtlayabiliyorlar. Bastonu olan bir görme engelli çizimini ise “yaşlılık” “yaşlılar” olarak yanıtlayanlar da oluyor. İşitme engellilik için kullanılan kulak işareti onları başta biraz şaşırtıp duraksatsa da sonrasında yanıt veren öğrenciler mutlaka çıkıyor.

Ardından bu işareti nerelerde gördüklerini soruyorum. Cevaplar oldukça geniş bir yelpazede geliyor. En başta ve en çok “alışveriş merkezi” deniyor, bu da bize çocukların en çok nerede vakit geçirdiğine dair bir ipucu sunuyor tabii. Sonra yanıtlar otobüs, tuvalet, otopark, havaalanı, metro, asansör ve araba plakaları gibi çeşitleniyor.

Ardından kimisini internette bulduğum kimisini de sokakta yürürken benim çektiğim fotoğrafları göstermeye başlıyorum. Fotoğraflarda önce yanlış sonra doğru örnekler

var. İlk olarak tekerlekli sandalye kullanıcısı için uygun olan ve olmayan binalar ve yollar hakkında konuşuyoruz. Kişiselleştirmelerini sağlayabilmek için okulumuzun tekerlekli sandalye kullanıcısı bir öğrenci için uygun olup olmadığını soruyorum. Yanıt doğru geliyor, “hayır”. Sonra konferans salonunu kullandığımız için çocukların da bildikleri karşı okulun binası için aynı soruyu soruyorum. Cevap “evet, uygun”. Çünkü okula girişte bir rampa ve okulun içinde de asansör var.

Görme engellekle ilgili resimlerde önce sarı kabartma yolları gösteriyorum. Okulumuzun üst caddesinde de kılavuz çizgiler olduğu için çocuklar buna aşına. Kılavuz çizgilerin çeşidini ve anlamlarını sorduğumda her sınıfta bir ya da iki tane “nokta” ve “çizgi” şeklinde diye yanıt veren öğrenci oluyor. Anlamlarını ise ben açıklıyorum. Noktaların uyarı anlamı taşıdığını, noktalara gelindiğinde durmak ve yön değiştirmek gerektiğini ve çizgilerin ise yola devam edebilirsin anlamı taşıdığını söylüyorum. Kılavuz çizgilerin ortasına dikilmiş direkleri veya üzerine park etmiş arabaları da gösteriyorum.

Ardından görme engellilerin nasıl okuduğunu soruyorum. Cevap verenler genellikle “noktalarla” şeklinde ifade ediyor. Ben de Türkiye Görme Özürlüler Kitaplığı’ndan temin ettiğim üzerinde Braille alfabe, rakamlar ve noktalama işaretleri olan kâğıtları öğrencilere dağıtarak incelemelerini ve dokunmalarını sağlıyorum. Bu esnada Braille’in özel bir aletle özel bir kâğıda basıldığı bilgisini veriyorum. Örneğin sınıfta görme engelli bir arkadaşınız olsaydı onun Türkçe kitabı Braille alfabesi ile basılmış olacaktı ve bu alfabe daha çok yer kapladığı için kitabı daha kalın olacaktı diyorum. Ardından sesli kitap uygulamasından da bahsediyorum ve yine kişiselleştirmek için kendimin de bu projede yer aldığını belirtiyor ve okuduğum kitapları söylüyorum. Yurtdışındaki bir kütüphanede gördüğüm sesli kitaplar bölümünün fotoğrafını da gösteriyorum.

Otobüslerde görme engellilerin faydalandığı sistemi sorduğumda bugüne kadar tek bir öğrenci bile buna yanıt verememişti. İlk defa bu sene bir kız öğrencimiz doğru yanıt vererek durakları söyleyen sesli uyarı sistemini bildi. Öğrenciler bu soruya genellikle tekerlekli sandalye kullanıcıları için ayrılmış bölüm ya da otobüsteki rampa olarak yanıt veriyor. Doğru yanıtı duyunca sınıfta her zaman kocaman bir “aaa” sesi yükseliyor.

Sonrasında görme engelli kişilerle iletişimde yapılan yanlışlara dikkat çekmek için uygulamalı olarak görme engelli bir kişiye yürürken nasıl rehberlik edilmesi ya da konuşurken doğrudan görme engelli kişiye hitap ederek konuşulması gibi son derece basit ve temel noktalara değiniyorum.

İşitme engelliler bölümüne geldiğimizde işitme engellilerin kullandıkları destek teknolojilerinden faydalanarak günlük hayatlarını nasıl sürdürdüklerini anlatıyorum. İşaret dili alfabesini tahtaya yansıtıyor ve ardından tek tek alfabeyi gösteriyor ve bildiğim bazı cümleleri paylaşıyorum.

Bu sene girdiğim bir sınıfta işitme cihazı kullanan bir öğrencimiz de vardı. Zaman zaman cihaz kullanıyor olması ile ilgili sıkıntı yaşadığını bildiğim için sunumdan önceki dersin teneffüsünde yanına giderek ona yapacağım çalışmadan bahsettim. İşitme engellilikle ilgili konuşmanın onu rahatsız edip etmeyeceğini sordum ve “hayır” cevabını aldım. Sizler de böyle özel durumlar varsa öncesinde öğrenciyi bilgilendirebilir ve gerekirse sunum sırasında onun katkısını alabilirsiniz.

Engellilikle ilgili sunum çalışmalarım her zaman için beni en mutlu eden çalışmalardan oluyor. Çünkü hem önemine inanıyorum, hem de çocuklar büyük bir ilgiyle takip ediyor ve katkıda bulunuyorlar. Bu seneki sunum esnasında çocuklardan gelen bazı soru ve yorumları aşağıda paylaşıyorum:

Neden 6 nokta yerine normal harflerin kabartması yapılmamış?

E yan yana 3 kişi film izlemek isterse ne olacak? (Gittiğim bir sinemada iki tekerlekli sandalye kullanıcısı için ayrılmış bölümü gösteren fotoğrafı paylaştığımda)

Tekerlekli sandalyedekiler tramvaydan inerken tramvayla yol arasındaki boşluğu nasıl geçiyor?

Babam kör, Braille okuyamıyor ama hastanenin ona verdiği özel bir kalemle okuyor (babası askerlikte mayına bastığı için görme yetisini kaybeden öğrencim)

Hem kör hem sağır olanlar nasıl okur?

Kardeşim doğuştan engelli. Otizmi var. Ama şimdi anaokuluna gidiyor ve eğitilebilir. Sonra o da benim gibi okula başlayacak.

Baston Şablonu

Eylem Yurtsever

eylemyurtsever@gmail.com

Yıllar içinde bir sürü bastonum oldu. Hepsi de birbirine benziyordu doğrusu; ama bu biraz daha farklı diğerlerinden. Onu farklılaştıran şey sadece bir bisiklet ziline sapına takılı olması değil. Evet, o da bu farklılığın nedenleri arasında; ama tek neden bu değil. Onun, tam beş yıl dayandığından dolayı eskimişliği bunun asıl sebebi... E tabii üzerinde bir sürü hatırayı, izi barındırıyor olması da...

Bu bastonun beş yıl dayanmasının sebebi, bastonun kırılacak kadar darbe alacağını anlar anlamaz hemen bırakmayı öğrenmiş olmam. Bir araba ezdi diyelim... Eskiden ben de anlamsız bir kuvvet uygular, bastonu arabanın altından çekmeye çalışırdım. Böyle olunca da kırılırdı doğal olarak... Oysa şimdi, bir kuvvetle karşılaştığında hemen onu bırakıp yabancı kuvvetin geçmesini bekliyorum; ya da o şeyden nasıl kurtulabileceğimi araştırıyorum. Uzaktan... Herhangi bir gereksiz kuvvet uygulamadan... Dolayısıyla da beş yıldır kırılmadan kaldı işte...

Aslında, bastonlarıma teker teker isimler koyuyor olsam da; hepsini aynı derecede benimsediğimi, hepsine aynı kişilikler verdiğimi fark ettim. Bunun sebebi de; muhtemelen hayal gücü eksikliği... Bastonlar benimle konuşmuyor çünkü ve ben de sadece isimleri değiştirmekle yetinip; bastona atadığım kişiliği bir sonrakine kopyalayıp yapıştırıveriyorum. Bir nevi şablon çiziyorum kendime.

Hayatımızdaki birçok şeyde de böyle yapmıyor muyuz? Yani hayatlarımız şablonlarla dolu birer dosya değil mi? Sevgili şablonu, koca/karı şablonu, kardeş, arkadaş şablonları...

Shakespeare de demiyor mu, "Beğendiğiniz bedenlere hayal ettiğiniz ruhları koyup aşk sanıyorsunuz," diye? Sadece aşk sanmıyoruz be Shakespeare Amca...

Her neyse... Bastonumu, en çok, iki yaşında bir çocuğa at olduğu zamanlar sevdim...

Annemin baktığı küçük bir çocuk vardı. Onunla bastonu oyuncak yaparak

oynadığımız bir oyundu atçılık. Bastonu iki bacağımızın arasına alıp at koşması ve kişneme sesi çıkartarak evin içinde dört dönerdik.

Onun boyuna kadar çömelirdim bunu yaparken. Bazen o öne geçirdi bazen ben geçirdim; ama hep bendim efektleri yapan. Gerçi "dığdık" sesini o da yapardı; ama kişneme sesini hep bana yaptırırdı. Sonra da o tanımsız, en odun insanın bile içini hoş eden çocuk kahkahalarından atardı kişnediğimde. Ne zaman okuldan eve dönsem; bastonumu alıp bacaklarının arasına sokarak: "hadi... Dığdık dığdık..." derdi. O da bu oyunu benim kadar severdi...

Ben bu oyunu bastonu ilk elime aldığımda oynamaya başlamıştım. Küçücükken; dayımın bana ABD'den gönderdiği bastonla... O zaman sadece atçılık oynamak için kullandığım bir şeydi baston. Ailemle giderdim her yere. Bastonu nasıl kullanacağını kimse bilmezdi ki bana öğretsin...

Ben bastonla önce bilinmez yerlere, belki de sadece benim uydurduğum ütopyalara gittim. O kanlı canlı bir attı o zamanlar. Bir demir parçası değil...

Sonra bir çocukla yaptım bunu. Şimdi de bir baston o benim için, bilinmez yerlere gittiğim...

Ama başka bir şekilde yapıyorum şimdi bunu. Metal ve lastikten oluşmuş bir nesne olduğunu kabul ederek...

Belki de içimde bir yerlerde o benim her zaman atım olarak kalıyordur. Her elime alışımında içimden: "Haydi dostum!" dememin nedeni belki de budur.

Atları çok seven biri olarak; çok sevdiğim bir şeyle başka sevdiğim bir şeyi birleştirip üst üste iki şablon oluşturmuşumdur belki de...

Hey Gidi Günler

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Yazıma başlık atarken düşündüm. Geçmişi, değişenleri ve hep aslında aynı kalanları. Bu yazıda hepsinden bir parça bulacaksınız. Bir bakın bakalım yanılıyor muyum?

Fazla mı kışkancım nedir? Okuduğum yazılardan, özellikle dergimizde yayımlanan birbirinden güzel yazılardan nitelikli bulduğum kimilerinden çok etkileniyor ve onlar gibi yazabilmek isteğini duyduğum çok sık oluyor. Neyse biz olumluya çevirip daha iyi olma arzusuna dönüştürelim ve gene beni etkileyen iki arkadaş ve yazılarından esinlenerek yazdığım yazıyı beğenilerinize sunarım.

Eylem birkaç yazısında ifte engelinden söz etmişti zaten. Sıkı takipçiler tarafından bilinen bir şeydir bu. Buna bir de son zamanda yaşadığı talihsiz bir olay sonucu kısa süreli duyma yeteneğini yitiren, dergimizde birkaç yazısı yayımlanan konuk yazarımız Müjgan da eklendi ve yaşadıklarını bizimle paylaştı. Çifte engelli biri olarak niye ben de yaşadıklarımı ve hissettiklerimi yazmıyorum ki dedim kendime. Benim ykmse şöyle:

07.03.1999 pazar günüydü. Mart ayı için güzel denilebilecek bir gündü. Birkaç gün önce kulağında bir problemi olduğu için bize gelen ve birlikte onun kulak problemi için hastaneye gittiğimiz arkadaşımı öğlen saatlerinde yolculadım. Akşama doğru bacaklarımda hafif hafif yayılan bir sızı hissetmeye başladım. Grip nedeniyle başlanan antibiyotiğin bir etkisi olabilir mi diye düşündüm ama bir yandan rkyordum. Ne olduğunu anlamadığım, daha önce hiç yaşamadığım ve duymadığım bir şeydi yaşadıklarım. Sızı gitgide artıyor ve ben evdekileri telaşlandırmamak için hiçbir şey diyemiyordum.

Evdekilerden gizli aile dostumuz olan bir teyzeyi telefonla aradım ve antibiyotiğin böyle bir etkisinin olup olmayacağını bilip bilmediğini sordum. O da "belki de" dedi ve "Bol bol su i. Etkisini vücudundan atsın" diye ekledi. Koca koca bardaklarla üst üste su içiyordum ama sızı uyuşukluğa karışmıştı ve artarak devam ediyordu.

Ben artık kendimi sağa sola atıyor, hala annelere renk vermemeye çabalıyordum. Komşu teyze beni merak etmiş ve bize geldi. En son saklanamayacak bir noktaya ulaştığında evdekilere söyledim. Yaşadıklarımıza anlam veremiyor ve bir an önce hastaneye gitmek istiyorduk artık. O aralar bizim arabamız yoktu. Komşu teyze eşine haber verdi ve amca bizim kapıya geldi. Evin kapısına kadar yürüyerek gittim. Babam yüzüme baktı kapıda ve “istersen seni kucağıma alayım” dedi. “İyi olur” dedim. (laf aramızda, tabi o aralar henüz 40 kilo bile değildim), İki kat aşağı indik. Beni arka koltuğa oturtular ve ben koltuğu ortalamak için popomu geri ittirmedim. Oysa daha birkaç dakika önce yürüyordum. Şok üstüne şok yaşıyordum. Benimle birlikte diğerleri de şoklanıyorlardı. Baktık olacak gibi değil, babam önden ittirdi, amca arkadan çekti ve ben koltuğu ortaladım.

En yakın hastaneye vardığımızda artık iyice bacaklarım hareket kabiliyetini yitirmişti. Birtakım tahliller istediler ve ben idrar tahlili için tuvaleti kullanamıyordum. Babamın kucağındayım, şaşkınlıktan ne yapacağımızı bilmez bir halde, ben annem ve babam idrarımı almaya çalışıyoruz. Bu arada benim belden aşağım tamamen hükümsüz... Babam hala söyler zaman zaman: "Ben o zaman kalp krizi geçirmedim ya artık bana bir şey olmaz" diye.

Hastanedekiler de olan bitene tam anlam verememiş olacak ki beni üniversite hastanesine sevk ettiler. Ertesi gün oraya gittik ve uzun süren hastane günleri başladı. Üç ay hastanede yattım ve şükürler olsun ki dar alanda kendimi idare edebilir bir hareket yeteneğine kavuştum.

Hastanede ardı ardına yapılan tahlil ve tetkikler sonucu anlaşıldı ki ben NMO, yani Devic hastasıymışım. Gerçi o zamanlar bana MS hastası olduğum söylenmişti ve ben uzun yıllar bunu bu şekilde ifade ettim. Zaten birbirlerine de benziyorlar. Yani ha Ahmeeett, ha Mehmet.

Devic hastalığını merak ettiyseniz tıklayınız:

http://www.norolojiklinigi.info/devic_hastaligi.html

MS hastalığı için ise buradan bilgi alabilirsiniz:

http://www.norolojiklinigi.info/multipl_skleroz.html

Neyse öykümü uzun uzadıya anlatıyorum size. 1995 yılı eylülünde dizden aşağı ufak bir uyuşukluk yaşamış, kısa süreli bir tedavi ile düzelmiş ve o zaman bana Devic'ten bahsedilmişti ama ben tam anlamamış mıydım, işime mi gelmemişti bilmiyorum ama bu sefer hastalığın çok daha soğuk yüzüyle karşı karşıyaydım ve artık görmezden gelme şansım yoktu.

Ayak parmağımın ucunu dahi hareket ettiremiyordum ve düşünüyordum. Doktorlar düzelebilirsin ama ne kadar olur bilmiyoruz havasındalardı. Çünkü hastalık yeni yeni çözülmeye çalışılıyor ve pek çok kimse hakkında tam anlamıyla bir şey bilmiyordu aslında. Hastalık her bünyede farklı etki yapıyordu, sebebi ve tedavisi çözülememişti henüz. Hastalığın bende ne gibi bir sonuca varacağını onlar da benimle birlikte göreceklerdi. Tek fark onlar bana nazaran daha umutlular. Ben her zaman olanın en kötüsünü düşünür ve kendimi soğutup ona hazırlamaya çalışırım. Umudu terk etmekten yana değilim, ama kendimi ona fazla kaptırmaktan da korkarım. En kötü ihtimalle hiç düzelemezsem tekerlekli sandalyede bir kör olarak hayatımı nasıl sürdürebilirim diye plan kurmaya başlamıştım bile. Kendimi annem dâhil başka birine muhtaç hissetmenin zoruma gitmesinden çok, başarmalıyım güdüsündeydim. Zira kimsenin yaşam garantisi yoktu ve kendi hayatımı sürdürmeyi bilmem gerekiyordu. 22 yaşındaydım. Fakülteyi bitirmeme üç dersim kalmıştı. Avukatlık stajımı yapmalı ve hayatımı kazanmalıydım. Nasıl olduğunu bilmiyordum ama muhakkak bir çıkış yolu olmalı diyordum.

Uygulanan tedavi programında yüksek düzeyde kortizon yükleniyordu ve fizik tedavi veriliyordu. Yaklaşık iki buçuk hafta sonunda ayak parmaklarım hareketlenmeye başlamıştı. Müthiş bir şeydi. Artık daha sesli gülüyor ve umudumu biraz daha inançla besliyordum. Bundan sonra iyileşme süreci hızlandı. Belki de benim yüreğimin güçlenmesinden bir hafta sonra bacaklarım daha direnç kazanmıştı ve walker denilen aletle ayakta durabiliyor ve hatta birkaç adım atabiliyordum. Walker bir kenarı olmayan bir dikdörtgen alet. İnsanın bel hizası seviyesinde duruyor aşağı yukarı ve az önce dediğim gibi felçli hastaların ayakta durmasını sağlıyor ve birkaç adım atabilmesi için onlara denge desteği oluyor. Ellerinizle abanyor ve aleti kol gücü ile bir adımlık ileri atıyor ve siz de ona dayanarak bir adım ilerleyebiliyorsunuz.

Hastaneye yatışından üç hafta sonra beni boğan nöroloji servisinden fizik tedavi ünitesine indirilmiştim ve artık orada yatıyordum. Fizik tedaviye yatış işlemlerimi

yapan doktor beni sadece bir hafta sonra koridorda ayakta ve walkerla yürürken görünce o kadar şaşırılmış ve öyle hayretle bakıp duralamış ki annemin bana nazardan bir şey olacak diye ödü kopmuştu. "Ne oldu doktor bey?" diye sorunca, "Kas gücüne şaşırdım" demişti. Sanırım o kadar kısa sürede dümdüz yatan o kızın ayakta ve aletle de olsa adım atabiliyor olmasını daha önce görmemişti.

Aradan bir hafta daha geçtiğinde ikili koltuk değneklerine geçmiştim bile. Şükürler olsun ki artık iki koltuğumda iki değnek daha rahattım. Doktor bir hafta sonra da tek bastona ineceğimi ve üç ayaklı bastonla yürüyeceğimi söylüyordu. Öyle de oldu. Hatta fizik tedavi aletlerinin basılacağı bir broşür için bu üç ayaklı bastonla koridorda resmimi dahi çekmişlerdi. Gerçi basıldım mı bilmiyorum? Zira broşürü görmedik ama ben artık daha rahat hiç değilse tuvalete gidebiliyordum. Bir hafta daha geçmişti ve ben üç ayaklı tek bastondan tek ayaklı tek bastona geçtim ve öyle de kaldım. Ondan sonra ilerlemedim artık. Bugün işyeri ve ev içinde değil ama dışarı çıktığımda dengemi sağlamak için o tek bastonu kör değneğimle birlikte kullanmak durumundayım. Böyle anlatınca kendimi Voltran gibi hissettim. Çocukluğumun çizgi filmi. Voltran adlı robotu oluşturan beş ayrı renkteki aslanlar. Beni oluşturan, ben, beyaz bastonum ve koltuk değneğim.

Biz insanlar, içinde yaşarken değerini bilmiyoruz birçok şeyin. Ailemizin, arkadaşlarımızın, dostlarımızın, düşmanlarımızın, evimizin, arabamızın, malımızın, mülkümüzün ve hatta belki de en önemlisi vücudumuzun. Düşünmüyoruz bile hatta. Özellikle elde etmek için zerre çaba harcamadığımız vücudumuz ve tek bir parçasının bile kıymetini bilmiyoruz. Eğer bilseydik bugün sigara endüstrisi bu kadar revaçta olmazdı mesela. Ben de düşünmemiştim hiç. Örneğin saçımı toplarken sırt kemiğimin ve omurlarımın ne kadar gerekli olduğunu umursamamıştım. Felçli dönemimde saçımı toplamak için kollarımı arkaya attığımda, dengemi sağlayamayıp her hamleyle sırt üstü yatağa düştüğümde şaşkınlığımı bugün bile anımsıyorum. O sırt kemiğinin dengesini sağlayan mekanizma olmadığında yatakta oturur vaziyette güvenle duramıyordunuz. Küçücük bir hareketinizle düşmeniz işten bile değildi. Öylesine bir şey olan parmağını havaya kaldırma hareketini yapamıyordunuz mesela. Benim inancıma göre her şeyi müthiş bir dengeyle yaratmış olan Allah'tı ve biz bunları öylesine görüyorduk. Ancak kendimiz için öylesine gördüğümüz bu hakları başkasına çokluyor lütuf sayıyorduk. Nasıl mı? Mesela rahatça yürümek için

arabalardan ayrı kaldırımlar yapıyor ama bol bol merdivenlerle donatıyorduk. Bir de onları rengârenk boyayıp gözümüzü şenlendiriyorduk. Ama bizler kadar rahat yürüyemeyenleri evlerine hapsediyorduk bu sayede.

Ve daha da trajik olan bunu normal sayıp önemsemeyişimiz. Kendimizde bunu hak görmemiz. Oysa bu dünya hepimizin. İstesek de istemesek de kabullenmek zorundayız ve bu duruma uygun davranmalı ve yaşamalıyız.

Çeşit Çeşit Engelli Var

Elif Emir Öksüz

elifemiroksuz@gmail.com

“Engelliler” sözcüğü cümlelerin başına gelir ve cümle her türlü devam edebilir. Engelliler çok azimlidir, engelliler kendileriyle barışıktır, engelliler sınırlıdır, engelliler yardıma muhtaçtır, engelliler aileleri için birer yükür... Olumlu olumsuz her şey engellilere genellenebilir. Sahi bu engelliler torna tezgâhından çıkmış gibi birbirinin aynısı mıdır?

Bu yazımda bu sorunun cevabını dört aşamada vermeye çalışacağım.

Öncelikle engelli bireylerin diğer kimliklerinden bahsedelim. Engelli olmak kişinin cinsiyetini, yaşını, cinsel yönelimini, etnik kökenini, dinini, sosyoekonomik durumunu ve buna benzer diğer kimliklerini ortadan kaldırmaz. Hak verirsiniz ki 22 yaşındaki erkek bir engelli ile 22 yaşındaki kadın bir engelli birbirinden çok farklıdır. Aynı yaşta bu engellilerden birinin Yahudi diğerinin de Müslüman olduğunu düşünün. Aradaki fark biraz daha belirginleşti değil mi? Şimdi de bu kişilerden birinin gey, diğerinin de heteroseksüel olduğunu ekleyin çizdiğiniz tabloya. Farkın iyice arttığı artık aşikâr. Kişilerin kimlikleri, sahip oldukları alt kimliklerin toplamından oluşur. Yalnızca engellilik bireyi tanımlamak için yeterli değildir. Alt kimliklerin kişilere sağladığı avantajlar ya da ekstra dezavantajlar olabilir. Tıpkı geri kalan insanlar gibi engelli bireyin yaşamı da, sahip olduğu tüm alt kimlikler tarafından şekillendirilir.

Gelelim ikinci konuya... Engellilik çeşit çeşittir. Kimi engelli duymaz, kimisi görmez, kimisi de zihinsel yetersizlikler yaşayabilir. Engel türleri bununla da sınırlı değildir. Bu durum göz önüne alındığında, durumları ve yaşam koşulları farklı olan bireyler yalnızca engellilik sözcüğü ile birbirine eşitlenemezler. Engel durumuna bağlı olarak, kişilerin güçlü ve zayıf yanları değişir.

Üçüncü nokta, aynı engel grubundan gelen kişilerin gösterdiği farklılıklardır. Görme engelli olan iki kişiden biri, az da olsa renkleri ayırt edebildiği için giysilerini etiketlemeye gerek duymazken, renkleri ayıramayan bir görme engelli benzer

dokudaki giysilerini etiketlemek isteyebilir. Zihinsel yetersizlik yaşıyan bireylerden biri, kendi geçimini sağlayacak bir işte çalışıp bağımsız bir hayat sürdürebilir, fakat bir diğey birey günlük hayatını sürdürmek için daha fazla desteğe ihtiyaç duyabilir.

Son nokta da kişilerin güçlü yönleri ve becerileridir. Tıpatıp aynı engele sahip olan ve aynı düzeyde duyu kaybı olan iki engelli birey, yetenek ve beceri yönünden farklılaşabilir. Bu durum hayatlarını farklılaştırabilir. Tamamen görme engelli olan iki bireyden biri kabartma yazıyı çok etkin kullanmaktadır, fakat diğey birey hiç kabartma yazı bilmemektedir. Kabartma kullanan görme engelli, eşyalarını kabartma yazı ile etiketleyebilir, matematik dersinin notlarını tutabilir ve notlarını geri dönüp okuyabilir, dostlarıyla iskambil kartı oynayabilir ve daha birçok şeyi kabartma yazı yardımıyla yapabilir. Diğey görme engelli birey ise bunları yapabilmek için alternatif yollar aramak durumundadır. Bulduğu yollar bazen daha zahmetli ya da maliyetli olabilir. Kesin olan şey, bu kişilerin hayatlarının tıpa tıp aynı olmadığıdır.

Peki sorarım size,

Varken farklı olmak için bu kadar neden,

Bu aşırı genelleme neden?

Evinin Tek Kapısı Olduğuna Emin misin?

Levent Alan

leventaclan@gmail.com

Bu günlerde çok sıkça duyduğum bir cümledir: "ah biraz da olsa görsem" veya "ah Şu hayatta neleri kaçırıyorsun bir bilsen..." Ya yetersizlikler ya da bazı insanların kendilerini fazla yeterli görmeleri midir, bilmem bu sözlerin kaynağı? Gerçekten total bir kr olarak neleri kaçırıyorum? Ya da kaçırıyor muyum gerçekten? Kaan neydi? Algının sınırları bu denli katı ve deđiŐmez miydi?

Şu an 35 yaŐındayım ve bundan 23 yıl önce bir manzarayı ŐaŐkınlıkla izlemiŐtim. O zamanlar yatılı bir okulda ğrenci olarak eğitimimi sürdürüyordum. Sanırım aylardan ya mayıs ya da haziran gibi bir vakitti. GüneŐ kırmızı ve sarının tonları arasında adeta bir gökkuŐađı gibi ıŐıldıyordu. Aynı anda baŐımı doğuya çevirip baktığımda koyu bir maviliğin içinden ay görünüyordu. Bense küçücük bir ocuk olarak bir batan güneŐe, bir yeni doğmakta olan Ay'a bakıyordum.

Bu manzarayı bugün bile aynı canlılıkta anımsarım. Aradan birkaç yıl geçti ve yine ne tesadüf ki Karadeniz kıyısında başka bir okulda okuyordum. Kayıtlar geç olmuŐtu. O nedenle benim okula baŐladıđım gün cumaydı ve ertesini gün tatildi. Erkenden uyanmıŐ ve etrafı dolanmaya çıkmıŐtım. Pansiyonun karŐısında kalan okulun n tarafına geçtim ve kırık pencerelerden birine çıkıp içeri atladım. Sabahın krnde okul bomboŐtu ve bu bana hem bir rahatlık veriyor hem de iten içe ürkütüyordu. Tiyatro sahnesini, kantini ve masa tenisini gördüm. Bir süre bu katta kaldım ve etrafımı dikkatlice inceledim. Daha sonrasında merdivenleri buldum. İki merdiven vardı. Birisi ğretmen ve çalışan personelin çıktığı ve daha düzgün olan ve bir diğerisi de dne dne çıkan, öğrencilerin çıkış ve iniŐlerde birbirini itelediği dar merdivenler. Bu dar merdivenlerden yukarıya çıkmaya başladım. Her çıktığım katta birçok sınıf vardı ve o sınıfların bazılarına girip etrafa bakıyordum. Katlar yükseldikçe; kat penceresinden görünen manzara yavaŐ yavaŐ deđiŐmeye baŐlıyordu. İlk iki katın ardından cnc kata çıkmıŐtım ki uzakta ve minicik bir mavilik gördüm. O güne kadar denizin mavisini hep televizyondan görmüş biri olarak sevincimi anlatmam için

herhalde çok iyi bir müzisyen olmam gerekirdi, zira kelimeler böylesi zamanlarda çok kuru ve manadan uzak olabiliyor. Bu duygumu bugün anlatmak değil de, benzetmek isteseydim; herhalde bir kar dolu avluya atlamak yahut bir kum deryasına yuvarlana yuvarlana dalmak gibi bir şey. Sapsarı kumlar, bembeyaz kar örtüsü, masmavi deniz ve yemyeşil bir orman. Ne kadar canlı renkler ve ne hoş manzaralar öyle değil mi? İşte tam bu noktada algının görsel yanlarına dair anlattıklarımın başka başka yönleri de olduğundan ve çoğunlukla da bu diğer yönlerin göz ile algılama olayına nasıl da kurban edildiğinden bahsetmek istiyorum.

Ünlü Fransız Düşünürü Diderot'nun kitabına kulak verelim ve Kör bir Marangozun neler dediğini okuyalım.

Diderot, ona zaman zaman tekrar görmeyi isteyip istemediğini sorduğunda, marangoz içinde yaşadığı gerçekliğin bilincinde olarak şu yanıtı verir: "Bütün yolları denediğim halde yine de erişemeyeceğim bir şey dilememi istiyorsanız, bir çift göz yerine her yere ulaşabilecek kadar uzun bir kolum olsun isterdim. Çünkü siz yıldızlara bakarken dürbün bile kullansanız onları yine de tam olarak anlayamıyorsunuz. Hâlbuki elim oraya uzanabilmiş olsa, orada olan biteni sizden daha iyi anlar, bunu size de anlatırdım."

<http://www.getem.boun.edu.tr/download.php?folder=MetinTurkce/HomerostanAsikVeYseleTarihVeToplumYasamindaKorler&file=001-HomerostanAsikVeYseleTarihVeToplumYasamindaKorler.rar>

Kokuların, dokunuşların ve seslerin en önemlisi de hayallerin ne kadar derinlikli ve kendine özgü olduğuna öyle güzel bir örnek ki yukarıdaki sözler, şu an kafamda olmasa da şapkamı çıkarıp altına imzamı atıyorum.

Bundan 23 yıl önce görmüş olduğum manzaranın yanında buna eşlik eden hiçbir koku, dokunuş yahut ses anımsamıyorum. Aynı şekilde, katlarında dolandığım ve en üst katında adeta Nirvana'ya ulaştığım o deniz manzarasının da başka bir özelliğini anımsamıyorum.

Kanımca algı ve gerçeklik üç boyutlu ve insanda bilinen beş duyu ve artı hayal gücü var. Tıpkı bir zarın yüzeyleri gibi. İnsan olarak bir zara baktığımızda onun tüm yüzeylerini aynı anda ne görebiliyor ne de ona dokunabiliyoruz. Ancak bu durum

bizim üç boyutlu dokunmamızı, duymamızı yahut görmemizi kullanarak bütüncül bir şekilde algılamamıza mani değil.

O halde niçin insanlar birbirine duyular ve edinilen bilgiler üzerinden böyle anlamsız ve içten içe üstünlük duygusuyla yaklaşıyor ve ilk paylaştığım o sözlerdeki gibi; "ah şu hayatta neleri kaçıırıyorsun bir bilsen..." türünden lakırdılar ediyor?

İnsan nasıl ve hangi duyularla algılıyorsa o duyuları ön plana çıkıyor ve bilgiyi daha iyi yorumlaması adına, beynimiz muazzam bir fırsat sunuyor. Şu ya da bu duyuyu üstenci bir dille öne çıkartma yahut diğer duyuların çıktıklarını bilmeden o duyuları örtük yahut açık şekilde öteleme tavrı bana oldum olası itici, kibirli ve indirgemeci bir bakış açısı gibi gelmiştir.

Bugün ihlamur kokusunu duyduğum bir sokak, Saroz'da yüzdüğüm denizin tuzu, Afyon'da sabaha karşı çadırımda uyandığımda duyduğum binlerce kuşun sesi ve daha neler neler. Artık ortalama olmak takıntısından beyinlerimizi kurtaralım. Ortalama olmak da olmayı hayal etmek de öyle manasız geliyor ki şu an. Farkında mısınız bilmem, ortalama bireyler ne duyduklarını, ne gördüklerini, ne dokunduklarını, ne tattıklarını ne de kokladıklarını öyle derinlemesine ve hakkıyla yorumlayabilirler. Çünkü her şey demek aynı zamanda hiç bir şey demek manasına gelir çoğu kere. "Ortalama yahut normal olmak" bunca pohpohlanır yahut özenilir lakin kimse bu gerçeği fark etmez. Ortalama olmak insanın kendi olamaması demektir, ortalama olmak kendi biricikliğini fark etmeksizin ruhlarımızı adeta yığınlaştırmak demektir ve eğer tüm bunların farkında değilsek sanırım biraz da robotlaşmak demektir ortalama olmak.

Duyuları karşılaştırmak ya da birinin diğerlerinden daha iyi yahut daha yetersiz olup olmadığını yorumlamaktansa, dünyanın hayal dediğimiz o soyutlama gücüyle, tek bir duyuyla bile insan tarafından sonuna kadar ve katıksız şekilde algılanacağına inanıyorum. Evet, bir şeyleri kaçıırıyoruz ama kimin neyi kaçırıp kaçırmadığı noktasında benim ciddi kuşkularım var ve kaçan balıksa, kaçamayan da ızgara diyorum.

Farklılıklarımıza sahip çıkalım ve dayatmacı, eksikçi dil zorbalarına algılarımızı yedirmeyelim.

Herkes Potansiyel Engelli Adayıysa Seçmen Kim? Bir Söylem Anomalisi

Engin Yılmaz

engin_yilmaz@yahoo.com

Sokaktaki Hayri Amca: “Evladım ne oldum değil ne olacağım diyeceksin. Yarın kafama bir taş düşmeyeceği ne malum?”

Bilim İnsanı Sakine Hanım: “Herkes aslında yaşamının üçte birini engelli olarak geçiriyor. Hem çocuklukta hem yaşlılıkta hepimiz bir dönem engelli haline geliyoruz.”

Politikacı Fikri Bey: “Aslında hepimiz potansiyel birer engelli adayız. O yüzden engelli kardeşlerimizi korumalı kollamalıyız.”

Yediden yetmişe, sokaktan kampüslere ve kürsülere, engellilikle ilgili bir konu ne zaman gündeme gelse, herkesin sıkça kullandığı bir söylemdir potansiyel engelli olma meselesi. Günün birinde herkesin başına engelli olma felaketi gelebilir bu söyleme göre, o nedenle de engellilere iyi muamele etmek, onları korumak herkesin görevi olmalıdır. Aslında gerçeklik payı da yok değildir bu söylemin. Hele Türkiye gibi kazaların, kaosun yüksek olduğu ülkelerde, her an bir doğal gaz çukuruna düşebilirsiniz örneğin. Veya evinizin yatak odasına kamyon girebilir. Ya da maç ve düğün kutlaması yapan bir maganda kurşunu sizi sakat bırakabilir. Ama böyle bir gerçekliğin olması, neden engellilik kavramına bakışımıza yön veriyor dersiniz?

Öncelikle bu yazının başlığı için bana ilham veren Homo İbretus İlke'ye ve Sadriye'ye çok teşekkür ediyorum. Beyaz Baston Festivali için hazırladıkları sorulardan biriydi başlıktaki ifade: “Herkes potansiyel engelli adayıysa seçmen kim?”

Sahi siz ne dersiniz? Seçmen kader mi? Kimilerine kötü yüzünü gösterip diğerlerine de yaşamlarını test etme olanağı mı sağlıyor acaba? Yani insanlar engellilere bakıp ne kadar şanslı olduklarını mı anlıyor bu hayatta? Dikkatli olmazlarsa nasıl beter durumlara düşeceklerini mi gösteriyor engelliler?

Aslında konuyla ilgili dergi yazarımız Elif çok güzel bir yazı kaleme almıştı birkaç sayı önce. Aşağıdan okuyabilirsiniz.

http://engelsizerisim.com/eeeh/yazi/25/hepiniz_birer_engelli_adayisiniz

O günden sonra bu söylemi çok fazla duymaya devam ettim ve ben de bir şeyler söyleme ihtiyacı hissettim. Elife ek olarak bu yazıda “herkes potansiyel engeli adaydır” söylemi bir politika haline geldiğinde nasıl sonuçları olabiliyor biraz tartışmak istedim.

Birçok kişiye göre hayatta şükredebilmek veya mutlu olabilmek için kendilerinden daha kötü, daha aşağı durumda olan kişilere ve durumlara bakmak oldukça fayda veriyor. Yoksul olmak, farklı bir ırka mensup olmak ya da engeli olmak kendisiyle kıyas için oldukça yeterli kriterler olabiliyor. İnsan, kendisini birinden daha üstün hissettiği an, iç dengesi güçleniyor savunma mekanizması olarak. Ancak bu durum aynı zamanda önemli bir korkuyu da beraberinde getiriyor: “Ya bir gün onun durumuna düşersem?” İşte bazen hayatlar kendi pozisyonunu korumak ve beter durumlara düşmemenin yollarını aramak üzerine kurulabiliyor.

Sıkça şahit olduğumuz bazı yardım eden ve yardım alan ilişkilerine bir bakın. Ezen ezilen ilişkisine dönüşme olasılığı çok yüksek. Yardım eden kişi veya kurum, bunu bir gösteri haline getirip, kendi statü ve konumunu daha güçlendiriyor. Yardım alan sınırlı sayıda kişi veya kurum, kısa vadede mutlu ama uzun vadede kendisini yardım alma pozisyonuna düşüren sorunların hepsi yerli yerinde duruyor. Yardım ettiğini düşünen kişi, bunu saygınlığını korumanın ve yardım ettiği kişiyle aynı duruma düşmemek için kendisini garanti altına almanın bir yöntemi olarak görebiliyor. Yardım alanın derdiyse, bir hak kazanımından çok o an için işin görmek. Ne yardım edenin durumu eşitlemek, bir hakkı teslim etmek gibi bir düşüncesi var, ne yardım alanın. Bu da aynı eşitsiz durumların, aynı sorun yumaklarının yeniden ve yeniden üretilmesine neden oluyor.

Buradan, iyi niyetiyle başkaları için bir şeyler yapmak isteyen herkesi yerdiğim sonucu çıkmasın. Elbette, hayattaki eşitsizlikleri görüp bunları değiştirmek adına, çaba harcayan, herkesin eşit yaşam koşullarına kavuşması için yardım ya da paylaşım adı altında, kendi gücünce bir şeyler yapan pek çok kimse var. Benim

sözüm yardım dediği şeyi başkalarından çok kendisi için yapanlara. Kendisi için yapma kavramını da açmak gerek biraz. Herkes bir şeyler yaparken kişisel tatmin de arar. Ama bu tatmin engellenmişlikleri ortadan kaldırmaya çalışmanın iç huzuru mu, yoksa ezilen kurbanın durumuna düşmemenin sigorta belgesi mi onu bir kendimize sorsak iyi olur.

Gelelim potansiyel engelli adayı söylemindeki anomaliye. Birçok alt kimlik gibi, engellilik de seçim yaparak elde ettiğimiz bir kimlik değil. Bir millete mensup olmak, bir ailenin parçası olmak, uzun ya da kısa boylu olmak, siyah ya da beyaz olmak, engelli ya da sağlam olmak seçtiğimiz özelliklerimiz değil çoğu zaman. O nedenle de bu kimlikten utanç veya gurur duymanın çok gerçekçi bir yanı yok. Her alt kimlik gibi engelli olmanın da getirdiği bazı avantajlar ve bazı kısıtlar var. Ancak toplumdaki sağlamlık anlayışı, engelli olmanın bir acizlik, bir yetersizlik olduğunu dikte ediyor bizlere. Aynı baskın anlayış, kendine bir örnek beden çizip, kilolu olmanın, belirleyen seviyeden kısa veya uzun olmanın, beyaz değil siyah olmanın, bir talihsizlik, bir eksiklik belki hakkedilen bir ceza olduğunu fısıldıyor alttan altan.

Potansiyel engelli olma durumu da tam burada söyleniyor. Asıl anlamı şu: “Yarın biz de kötü şeyler yaparsak, böyle aciz duruma düşebiliriz. O yüzden, normal olmak, bu kardeşlere yardım etmek ve olası olumsuz durumlarda kendimizi sağlama almak en iyisi.” Buradaki anomaliyi daha iyi anlatmak için Elif’in de yazısında bahsettiği örneği tekrarlamak istiyorum. Diyelim ki, bir noktada kadın haklarını savunan bir konuşma yapacağım derken diyorsunuz ki, “Herkes potansiyel kadın olma adaydır. Ya günün birinde biz de kadın olursak?” Kadınlar bu konuşmanız üzerine ne derdi sizce?

Yani bu söylem, sizden farklı olan kimliği aslında aşağılamanıza, küçük düşürmenize neden oluyor. Sonuçta hangi söylemle olursa olsun, eğer engellilerin hayatını daha kolaylaştırıyorsa, neden bu kadar takıldığımı sorabilirsiniz. Yanıtı çok açık: kişileri potansiyel engelli adayı olma korkusu üzerinden motive ettiğinizde, engellilik kavramının bir alt kimlik değil bir acizlik sembolü olma durumunu daha güçlendirmiş olursunuz. O biçimde de yapılan faaliyetlerin engellenmişliklerin ortadan kaldırılmasını sağlayan kalıcı düzenlemeler olmasını değil, geçici çözümler olmasına katkı verirsiniz.

Hele benzer bir söylem devlet politikası veya kurumsal bir anlayış olarak benimsendiğinde, eşitleyen değil, koruyan kollayan hizmetler söz konusu olur. Örneğin, hava alanlarındaki tüm düzenlemeleri engellilerin de tek başına hareket edebilecekleri biçimde düzenlemek yerine, her engelliye refakatçi tahsis etmek bir norm haline gelir. Yahut bankalardaki tüm sözleşme ve imzaları erişilebilir yapmaktansa, şahit olmadan engelliye işlem izni vermemek kural oluverir. Söz gelimi, mevcut web sayfasını erişilebilir kılmakla uğraşılacağına, engellilere özel ayrı bir sayfa tasarlamak son derece mantıklı görülür. Misal, engellilerin tek başına oy kullanmasını sağlamak için çaba ve zaman kaybetmektense, onlara kimin daha iyi eşlik edebileceğini tartışmak sorgusuz kabul edilir. Tüm bunların kökeninde aynı temel düşünce vardır: “Engelliler, korunması, himaye edilmesi, sahip çıkılması gereken kimselerdir. Bunların herkesle eşit haklara sahip olması zaten eşyanın tabiatına aykırıdır. Dolayısıyla, günün birin de bizim de başımıza geldiğinde mağdur olmamak, ya da hiç onların durumuna düşmemek adına bu kişilere yardım etmek görevimizdir”.

Toparlamak gerekirse, engellenmişliklerin gerçekten ortadan kaldırılmasının yolu, bizim gibi olmayan bireyleri eksik değil farklı olarak görmektir. Farklı olarak görmenin anlamı da onların bazı şeyleri bizimkinden farklı biçimde yaptıklarını kabullenmektir. Bu, bizim ya da onun, daha doğru, daha iyi olduğunu göstermez. Yalnızca farklı olduğumuzu ve farklı ihtiyaçlarımız bulunduğunu gösterir. O yüzden de kendimizi iyi hissetmek için başkalarıyla kıyas yapmaktan daha güzel bir yol var: Potansiyel korkularımızdan kaçmak yerine, henüz fark edemediğimiz gerçek potansiyelimizle yüzleşmek. Yani bırakalım başkalarının durumuna düşme korkusunu, kendi farkımızın mutluluğunu keşfedelim.

Körlere Ellemek de Ellenmek de Serbest

Deniz Aydemir Döke

daydemird@gmail.com

Geçtiğimiz ay ailemi görmek için Türkiye'ye geldim. Sürekli burada yaşarken normalleştirdiğim ya da artık beni rahatsız etmesine izin vermediğim şeyler hortlayverdi. İlk izlenimim şöyle, annemle alışveriş etmek için bir AVM'ye gittik. Ben kabinde kıyafet deniyorum, iç çamaşırımın duruşunu beğenmeyen satış elemanı gayet iyi niyetli bir şekilde elimi kapıp kendi göğsüne götürdü ve "Bak böyle iç çamaşırı tercih et elbiselerle" dedi. İlk önce durumu yadırgayamadım, çok hızlı gelişti. Ama şimdi düşününce durumun abesliği dikkatimi çekiyor. Eminim o kız kimsenin onu ellemesine izin vermez ama ben görmediğim için onun kişisel alanına girme hakkım doğuverdi birden. Bunun tam tersine, yani insanların benim kişisel alanımı hiç saymasına alıştım. Bu aksi durum dikkatimi çekti ve altında yatanları düşünmeye başladım.

Tamam, toplum tarafından körler zararsız ve bir yerde de çocuk gibi görüldüğünden başkalarına dokunmaları serbest olabilir ama kızın niyeti gerçekten bana bir şeyler anlatmaktı. Benim hikâyemde, kültürümüzde var olan aynı cinsiyetten insanların birbirlerine dokunması konusundaki esneklik işin içine giriverdi ve ben kendimi birini ellerken buldum.

Dediğim gibi ben körlerin kişisel alanının, cinsiyet gözetmeksizin aşılmasına alışkınım. Yolda yürürken hop diye koluna yapışan kadınlar ve erkekler, önünde basamak var diye beline sarılan tipler, bunlara tepki verdiğinde hem kör hem nankör olmakla yaftalandığım çeşitli hikâyeleri ya yaşamışım ya da arkadaşlarımdan duymuşumdur. Körlerin art niyetli bir şekilde başkalarının kişisel alanlarını hiçe sayarak, yani taciz boyutunda, önüne gelene ellediğini de biliyorum. Fırsatçı bazı kör erkeklerin, özellikle kör dernekleri gibi ortamlarda sandalyenin boş olup olmadığını yanlışlıkla göğüs hizasından ve sandalyenin sırtından değil de diğer tarafından kontrol ettiğine dair de hikâyeler duydum. Bu körlerin dokunulurluğu ve dokunurluğu cinsiyete göre farklı boyutlar da taşıyor. Kadınsanız da erkekseniz de ellenmesi size

daha kolay. Ama eğer bir k3r kadınsanız, bu ellemenin taciz boyutuna geğmesi daha muhtemel. Eğer art niyetli bir k3r erkekseniz bu elleme serbestliğini taciz etmek amağlı kullanabilirsiniz. Bazen de cinsiyetinizden bağımsız olarak, benim gibi, kendinizi birini ellerken bulabilirsiniz.

Bazen kendime “mısırını buldun p3sk3ll3s3n3 arıyorsun” atas3z3n3 yakıştırıyorum. Uzaklardayken insanlara sarılmayı ya da yakın bir arkadaşıma 3yle otururken sırnaşmayı 3zlyorum. Bu da yetiştiğim k3lt3rden geliyor. Biz merhaba derken de hoşça kal derken de sarılırız mesela. Bu ABD’de 3yle değil, en çok olsa bir el sıkışmasıyla 3nce “hi” sonra “bye”. şimdi gelelim mısır ve p3sk3l ilişkisine; ben k3lt3r3m3n temas kısmını 3zlyorum ama bu temasın her iki tarafın da kişisel sınırları içinde olmasını da istiyorum. Ne dersiniz sizce çok şey mi bekliyorum?